

ELS LLIBRES I LES COSES

IGNASI ARAGAY

El triomf pòstum del silenci

El recalcitrant Abbé Dinouart (1716-1786), antiil·lustrat conspiciu i plagiari reconegut, ha deixat per a la posteritat dues obres que honoren la seva curiosa figura, una defensa profeminista de les dones –*El triomf del sexe*– i el breu tractat *L'art de callar*. Si el primer text, d'una modernitat sorprenent, li va costar una mena d'exili voluntari (va marxar d'Amiens a París), el segon, declaradament antimodern, li va donar una certa fama. És aquest segon llibre el que ara ens recupera Ramon Alcoberro de la mà d'Edicions de la Ela Gemina i en traducció de Maria Dasca. Com remarca el mateix Alcoberro en la introducció, tot i l'objectiu declarat de bescantar els dits "escriptors filòsofs" –els progressistes de l'època i contemporanis seus com Voltaire, Rousseau, Diderot, D'Alembert i cia.–, el llibre té una lectura actual que transcendeix el propòsit de l'autor. Si Dinouart, enaridit d'integrisme catòlic, es disfressava d'inquisidor per reclamar el silenci dels il·lustrats, per a nosaltres, immersos en l'eixordadora i massa sovint insubstantial era digital, el seu art de callar adquireix tot un altre significat.

El llibre té dues parts. La segona, autèntica caça de bruixes, té la gràcia, ara que estem tan espantats amb el radicalisme islamista, de recordar-nos que no ens queda tan lluny la cara fosca de la nostra cristiandat. Dinouart reclama bons cristians i bons súbdits: és a dir, obediència cega a l'Església i l'estat. Sí, hi va haver un temps, llarguíssim, en què la visió lai-

"HI HA MANERES DE CALLAR SENSE TANCAR EL COR, DE SER DISCRET SENSE SER OBSCUR"

ca del món era anatema. La primera part, en canvi, té una lectura autònoma ben actual. I té molta gràcia. Entre d'altres coses perquè, com remarca Alcoberro, "el Barroc, ja se sap, tenia tendència a les frases lapidàries, i en això fou molt diferent del nostre temps, indignat i crític però ple de banalitat". Així doncs, "la retòrica del silenci que ens proposa *L'art de callar* dona valor a tot el contrari del que la retòrica de la crítica i l'hipercriticisme consideren".

I a què dona valor? Doncs a la moderació i el sentit comú. Els consells de Dinouart –per cert, copiats, segons sembla, d'un altre eclesiàstic, Jean-Baptiste Morvan de Bellegarde (1648-1734)– són aquests: "Només

s'ha de deixar de callar quan es té alguna cosa a dir més valuosa que el silenci". "En general, és menys arriscat callar que parlar". "L'home mai no és més senyor de si mateix que en el silenci; quan parla sembla expandir-se, per dir-ho així, fora de si mateix". "Si es tracta de guardar un secret, no es calla mai prou". "Hi ha maneres de callar sense tancar el cor, de ser discret sense ser obscur i taciturn, d'amagar algunes veritats sense cobrir-les de mentides". En fi, que per callar "no n'hi ha prou amb tancar la boca i no parlar. Si fos així, no hi hauria cap diferència entre l'home i els animals".

Avui dia, quan és més fàcil que mai parlar i escriure, adquireix tota la importància saber governar la llengua i el teclat. Mai havia estat tan necessari recuperar l'art de callar, de contenir-se, d'aturar-se a pensar ni que sigui uns instants abans de llançar un tuit, un WhatsApp o un apunt a Facebook. El triomf pòstum del silenci. ♦♦

No dubto en el perquè sinó en el per a què

Però, fa una setmana, corregint un article vaig topar amb la següent frase: "Ens falta un debat més a fons sobre el per a què de la modificació genètica". I, navegant, trobo, en llibres ben editats, títols del tipus "El què i el per a què de l'educació".

La distinció entre *el perquè* i *el per a què* és tan clara i necessària com la que separa el motiu de la finalitat. Ara bé, ¿no seria més coherent escriure "el per què" i "el per a què" o bé "el perquè" i "el per a què"? Sens dubte, però l'ortografia és una

convenció en què la força del costum i les necessitats que dicta l'ús poden tenir més pes que l'estricta racionalitat.

A "el per a què" hi ha un *per a què* substantivat com el *perquè* que hi ha a "el perquè", però el pas d'aglutinar-lo no s'ha fet. És una asimetria en què no estem sols. Al *Manual de español urgente*, assessorat per la RAE, hi trobo la frase: "*Desconocía el cómo, el cuándo, el porqué y el para qué*". I el problema que planteja que no s'ha aglutinat, que sigui una *substantivació interrompuda*, s'evidencia quan ho intentem passar al plural, en què *els perquès* conviuran amb *els per a què*. Si *els per a què* fossin d'ús habitual potser esdevindrien *els per a què*. Mentre no ho siguin, aquest últim mot és una potencialitat de la llengua que la norma no avala. ♦♦

EN ORTOGRAFIA LA FORÇA DEL COSTUM I LES NECESSITATS DE L'ÚS TENEN MÉS PES QUE LA RACIONALITAT

ELS MÉS VENUTS

CATALÀ

FICCIO

[1] Aquella porta giratòria

LLUÍS FOIX
Destino
248 pàgines i 20 €

NO-FICCIO

[1] Educar millor

CARLES CAPDEVILA
Arcàdia
192 pàgines i 12 € 3/9

[2] L'amiga genial

ELENA FERRANTE
La Campana
512 pàgines i 24,90 € 1/9

[2] El nazi de Siurana

TONI ORENSANZ
Ara Llibres
288 pàgines i 19,90 € 4/3

[3] Les aigües de l'eterna...

DONNA LEON
Edicions 62
334 pàgines i 18,50 € -/1

[3] Barcelona

ENRIC CALPENA
Edicions 62
832 pàgines i 23,90 € 5/11

[4] Wonder

R.J. PALACIO
La Campana
420 pàgines i 14 € 4/176

[4] Economia en colors

XAVIER SALA I MARTÍN
Rosa dels Vents
292 pàgines i 16,90 € 6/10

[5] La noia del tren

PAULA HAWKINS
La Campana
464 pàgines i 19,50 € 3/36

[5] La màgia de l'ordre

MARIE KONDO
Ara Llibres
206 pàgines i 14,90 € 7/15

CASTELLÀ

FICCIO

[1] La chica del tren

PAULA HAWKINS
Planeta
500 pàgines i 19,50 € 2/37

NO-FICCIO

[1] El nombre de Dios es...

PAPA FRANCISCO
Planeta
150 pàgines i 17,90 € 1/4

[2] Las aguas de la...

DONNA LEON
Seix Barral
334 pàgines i 18,50 € -/2

[2] Instrumental

JAMES RHODES
Blackie Books
288 pàgines i 19,90 € 4/13

[3] Los besos en el pan

ALMUDENA GRANDES
Tusquets
320 pàgines i 19 € 4/14

[3] La magia del orden

MARIE KONDO
Aguilar
304 pàgines i 14,90 € 5/22

[4] Paris-Austerlitz

RAFAEL CHIRBES
Anagrama
160 pàgines i 15,90 € 6/4

[4] A mi manera

KARLOS ARGUÏÑANO
Planeta
464 pàgines i 22,90 € 3/14

[5] Ante todo, no hagas...

HENRY MARSH
Salamandra
352 pàgines i 19 € -/3

[5] Destroza este diario

KERI SMITH
Paidós
208 pàgines i 13,90 € -/138

Rànquing setmanal del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura
Posició setmana anterior / Setmanes en el mercat

UN TAST DE CATALÀ

ALBERT PLA NUALART

Fa dos anys, un brillant articulista de l'ARA em va demanar, amb molta educació, si li podia explicar per què el títol que ell havia posat, "Sense per què", l'havíem corregit i convertit en "Sense perquè". Li vaig dir que *sense* és aquí una preposició i això fa que al darrere hi hagi d'anar un nom. És un *perquè* que pot alternar amb *motiu* o *raó* i no, per exemple, amb compostos del tipus *a què* o *en què*. En català podem escriure "No entenc el perquè" però no escrivim "No entenc el en què / l'enquè" o "No entenc el a què / l'aque". Escrivim "el perquè" i no pas "el per què" perquè considerem que aquí *perquè* s'ha substantivat, ha passat de ser un sintagma (preposició + pronom) a ser un nom. I per això al DIEC2 hi trobem un *perquè* nom que vol dir "raó per la qual".